

I sporet på besættelsen

Pansergraven omkring Holstebro

Af Michael Christensen

Der findes ikke mange synlige spor fra besættelsen af Holstebro i 2012, men de var der!

Når der tales om bygningsværker fra besættelsen, tænker de fleste på de mange betonbunkere ved Vestkysten, men at Holstebro også var en del af dette enorme forsvarsværk er gået i glemmebogen.

Hele Danmark oplevede i besættelsens sidste år et sandt bygge-boom, som aldrig siden er blevet overgået. Da den tyske besættelsesmagt blev mere og mere trængt på alverdens kampscener, måtte de hente tropper fra de mindre urolige områder som f.eks. Danmark.

I et uhørt tempo blev der opført hen ved 6000 beton-bunkere, gravet flere hundrede kilometer dybe pansergrave og sat tusindvis af kilometer af pigtråds-spærringer op. Det hele vel at mærke med håndkraft! I dag finder man tydeligst resterne fra besættelsen langs kysten. Bunkerne står i næsten ubrudt linie fra Skagen til grænsen. Ofte til stor undren for turister nu om dage ved Vesterhavet, der synes de skæmmer meget i landskabet, ifølge henvendelser til flere turistinformationer!

Den mørke streg angiver pansergraven rundt om Holstebro anno 1945.

Danmarks største byggeprojekt

De mange bunkere i Danmark er i grove træk oprindeligt meget systematiseret med vanlig tysk grundighed. Et forsvarsanlæg blev opført efter manualer, der kunne bruges over Europa. Helt ned i beskrivelsen af antal bunkere og deres indbyrdes placering. Derfor findes der næsten identiske områder i Danmark, Holland og Frankrig. Dette er siden kendt som den berømte Atlantvold.

Den berømte tyske general-feltmarskal Rommel blev efter den mislykkede mission i Afrika i 1942 sendt rundt i Europa for at komme med et bud på, hvordan forsvaret langs Europas vestkyst skulle forme sig. Denne besigtigelse bragte Rommel og hans følge forbi Holstebro i december 1943 for i hast at begive sig mod Lemvig-området til det tyske hovedkvarter for området. Efter dette besøg iværksattes et yderst intensivt byggeprogram med opførelsen af tusindvis af bunkere langs den jyske vestkyst og langt ind i landet. Dette, Danmarks største byggeprojekt, blev udført med håndkraft af op mod 100.000 danske arbejdere og færdiggjort på lige godt to år!

Sporene i Holstebro

I Holstebro by blev der ikke bygget deciderede bunkere til brug for den tyske hær, men rundt om hele byen fandt alligevel et stort gravearbejde sted. Fra september 1943 gravede man en sammenhængende pansergrav på næsten 12 km med tilhørende spærringer ved alle indfaldsveje og toglinier. Tanken bag denne pansergrav var at hindre og forsinke eventuelle angribere i at komme ind i byen. At man gik så vidt med forsvars-forberedelserne omkring Holstebro, hang sammen med byens centrale placering på jernbane-linien i Vestjylland.

Pansergraven blev hovedsageligt gravet med håndkraft af dansk arbejdskraft. Illegale rapporter fra Holstebro i januar 1944 melder om op mod 900 mand hovedsageligt lokale, der var i gang i flere måneder. Udformningen var en stejl grav ned til omkring 2,5 meters dybde, afstivet med træstokke. Grundet krigen i Europa var Danmarks generelle tilførsel af olie og brændsel på et minimum, hvilket ofte medførte, at disse træstokke blev genstand for tyveri. Modstandsbevægelsens meldinger slut februar var, at alle grave nu var sammenskredne og uden reel værdi!

Spærringerne ved indfaldsvejene var opført i beton på begge sider af vejbanen, kaldet dragetænder, og med mobile stålstave kunne man hurtigt afspærre hele vejbanen. Intakte anlæg med dragetænder finder man i dag kun meget få eksempler på i Danmark blandt andet ved Varde. Tidligere brolægger Mogens Christensen husker tydeligt, hvor vanskelig det kunne være at etablere ny vej hen over disse betonstykker. Lige efter besættelsen havde man fjernet de synlige ”tænder”, men nedenunder var der en forbandet sokkel, som var næsten umulig at bryde igennem. Det tog en hulens tid bare for et par kvadratmeter, fortæller han.

Af de 13 vej- og togspærringer omkring Holstebro findes i dag kun svage rester af tre spærringer ved Lemvigvej og ved Viborgvej-krydset ud mod Ringvejen. Heller ikke af selve pansergraven finder man meget. Kun et 50 meter langt stykke overfor TV MidtVest på Ringvejen er i dag synligt.

I grove træk fulgte den nuværende Ringvejen den tyske pansergrav omkring Holstebro, så hovedparten er i dag borte. Ved byggeri tæt på Ringvejen har man gennem årene i flere tilfælde været nødt til at få stabiliseret jordbunden ekstra, da den oprindelige opfyldning efter besættelsen kunne være særdeles mangelfuld. Flere entreprenører husker tydeligt mystiske fund af gamle madrasser, cykler og andet skrald i flere meters dybde, blandt andet ved nybyggeriet af Lyksborgvej-området omkring år 1997.

Går man tur i Østre plantage i dag, undrer man sig muligt over de rektangulære jordvolde lige bag Parkvej. I folkemunde kaldes dette område stadigt nazi-skoven. Det er resterne af et større parkanlæg for op mod 60 tyske køretøjer. Området var afspærret og havde bevæbnede vagter gående døgnet rundt. I yderkanten kan man stadigt skimte små volde til skydestillinger.

Der blev også bygget flere barakker i byen af den tyske værnemagt blandt andet på Skjernvej. Efter befrielsen blev disse benyttet til at huse tyske flygtninge, der var strandet i Danmark. Mange tyske barakker i området blev siden flyttet til den store opsamlingslejr ved Rom nær Lemvig. Efter endt brug var disse barakker så hærgede og fyldte med utøj, at man afbrændte dem ved lejrens nedlæggelse i 1948.

Ved flugtskydnings-banen mod Naur står stadig en tysk barak. Oprindeligt havde den været benyttet som børnehaven på Platanvej. Barakken blev dog købt i Frederikshavn af Holstebro Kommune.

Skulle lysten til en tur i bunker-land, så er der flere åbne udstillinger i Vestjylland blandt andet ved Rom flyveplads og i Thyborøn. I bogform findes en solid gennemgang af tyske bunkere i det gamle Ringkøbing Amt på Holstebro Museum.

Pansergraven set mod øst fra Herningvej i sommeren 1945. På museet kan man endvidere se et oprindeligt tysk oversigts-panorama, der viser de tyske anlæg i Nordvestjylland.